

GLOSSA DE L'ACTE INSTITUCIONAL DE LA DIADA NACIONAL

Tània Verge Mestre, professora agregada de Ciència Política a la Universitat Pompeu Fabra, activista feminista i membre de la Sindicatura Electoral de l'1-0

Reus, 10 de Setembre de 2019

Bon dia, Benvolgut alcalde, vicealcaldessa, regidores i regidors, resta d'autoritats, veïnes i veïns, companyes i companys de diferents lluites,

Voldria començar el meu parlament agraint a l'Ajuntament de Reus, especialment al seu alcalde, Carles Pellicer, i a la resta de l'equip de govern, la invitació a participar en aquest acte a una ganxeta que fa temps que no viu a la ciutat però que se'n segueix sentint part i hi torna sovint.

Com no pot ser d'una altra manera, les paraules que us adreçaré són fruit de la meva posició situada, com a acadèmica, com a activista feminista i com a membre de la Sindicatura Electoral del referèndum de l'1-O. Al cap i a la fi, totes i tots parlem sempre des de la nostra pròpia vivència.

Diu el preàmbul de la Llei 1/1980, de 12 de juny, per la qual es declara Festa Nacional de Catalunya la diada de l'onze de setembre que aquesta data, "si bé significava el dolorós record de la pèrdua de les llibertats (...) i una actitud de reivindicació i resistència activa enfront de l'opressió, suposava també l'esperança d'un total recobriment nacional".

Segurament, en els darrers anys cadascuna de les celebracions de la Diada Nacional de Catalunya ha pogut considerar-se excepcional, ja fos per la indignació que va despertar la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut, per les mobilitzacions massives reivindicant inicialment el dret a decidir i posteriorment la independència, o per l'expectativa generada per la possibilitat de votar per primera vegada sobre el futur del país. Sense oblidar que les últimes Diades s'han celebrat amb l'astorament d'haver vist suspeses les institucions d'autogovern, tant el Parlament com el Govern de la Generalitat i, sobretot, amb l'angoixa, la tristor i la indignació de tenir persones injustament privades de la seva llibertat o que no poden posar un peu al país sense perdre-la, havent estat jutjades per la mateixa acusació delirant de rebel·lió, a la mateixa sala que 84 anys abans condemnà a 30 anys de reclusió al president Lluís Companys i cinc consellers més. I sense oblidar tampoc els centenars de persones que estan pendents de judici. Això sí que és un problema de convivència i no l'obediència a un mandat popular i l'exercici de drets i llibertats fonamentals, entre els quals s'inclou el dret internacionalment reconegut a l'autodeterminació dels pobles.

Tal com sabem pels estudis de ciència política, la manera en què un estat reconegui i acomodi les minories nacionals en la governança del seu territori i en la governança compartida determinarà l'autodeterminació que aquestes persegueixin: una descentralització més o menys profunda, un pacte federal, una lliure associació o la independència. Això comporta que el tipus de configuració de la comunitat nacional (el reconeixement) i el de la comunitat

política (l'acomodament) estan íntimament relacionats. Aplicat a l'Estat espanyol, la fallida és estrepitosa en ambdós casos.

D'una banda, la tensió entre 'unitat' i 'igualtat' s'ha resolt pèssimament. Tal com afirmava Miquel Caminal el desembre de 2013 a *Trilogia federal. Tres cartes de un federalista catalán*, publicada pocs mesos abans de la seva mort, "la unió voluntària només és possible si es produeix un igual reconeixement per a tots amb la seva identitat d'origen. El sentiment de pertinença compartit sorgeix quan existeix aquesta igualtat". El balanç que podem fer d'aquesta màxima de Caminal en el cas espanyol és que la diversitat interna ha trobat un reconeixement insuficient i precari, com il·lustra la fragilitat i el qüestionament constant de la protecció a les llengües co-oficials, ja sigui el català, el basc, el gallec, l'aragonès o l'asturià.

D'altra banda, la unitat d'un estat no pot ser en cap cas ni un bé moral superior que identifiqui com a 'xantatges' les reivindicacions legítimes d'aprofundir en l'autogovern ni un principi polític que serveixi per envair competències amb lleis de bases o d'altres mecanismes recentralitzadors, com un control financer injustificat, ni per convidar a presentar una proposta de referèndum al Congrés dels Diputats quan, previ al debat, ja se n'ha determinat el resultat. Per no parlar de com s'ha estirat i grapejat l'anomenat 'estat de dret', fins al punt que no pot creuar la frontera espanyola sense esfondrar-se. La unitat d'un estat tampoc pot ser un principi superior al dret a la vida però, com hem vist en els darrers anys, ha permès suspendre i posteriorment anul·lar parcialment o totalment les lleis catalanes contra el canvi climàtic, la pobresa energètica o els habitatges buits, o la llei en favor de la igualtat efectiva de dones i homes, entre d'altres lleis.

D'això no se'n diu acomodament, se'n diu dominació. Per això, anticipava l'any 2013 Caminal, el màxim exponent del federalisme a Catalunya, que "a la nació catalana no li queda més remei que iniciar el seu propi camí i esperar que la seva voluntat d'autodeterminació sigui respectada i no ofegada per la força". En les relacions entre una minoria territorial i la majoria, quan la primera no pot exercir vet sobre decisions que vulneren el seu autogovern, la retirada del consens només pot expressar-se a través d'accions de desobediència civil i institucional. El dret de la ciutadania a retirar el consens al poder establert és, de fet, la base de la resta de drets, tal com recull el preàmbul de la Declaració Universal de Drets Humans; una declaració que avala, com a últim recurs, el dret a la rebel·lió contra l'opressió.

D'aquesta manera, resulta totalment fal·laç parlar de referèndum il·legal, de violentar l'ordre constitucional o de cop d'estat. Res ha estat més unilateral que la ruptura del pacte territorial i la negativa al diàleg per part de l'Estat. Com augurava Caminal que podria ocórrer, per impedir la materialització de la voluntat d'autodeterminació de més de tres quarts parts del poble de Catalunya, incloent els que votarien a favor i els que votarien en contra d'un estat propi, ha calgut suspendre la democràcia, amb una onada regressiva de drets fonamentals que vincula inevitablement la fortuna del moviment sobiranista a la de qualsevol altre moviment social.

En primer lloc, s'ha produït una important erosió de les normes, ja sigui perquè s'han estirat conceptualment fins a límits inaudits o perquè s'han aplicat de manera diferent segons a qui afavorien o perjudicaven: interpretació sui generis dels delictes de rebel·lió i sedició en el judici al Tribunal Suprem, del delictes de terrorisme o enaltiment del terrorisme en el cas Alsasua, el de la Tamara Carrasco i l'Adri Carrasco o en Valtònic, del delictes d'odi, que a partir d'ara passa a incorporar, segons la Fiscalia, els nazis com a grups mereixedors d'especial protecció, o la reintroducció del delictes de blasfèmia en els casos de l'actor Willy Toledo, l'artista Abel Azcona o de les companyes feministes andaluses del 'cony insubmís'.

En segon lloc, la dissidència es criminalitza, retallant-se així l'exercici de drets i llibertats civils i polítics més bàsics. La ignomínia de la Llei Mordassa ha permès la persecució de manifestants en vagues generals o en la vaga feminista del 8 de març, de col·lectius anarquistes, d'activistes que aturen desnonaments o denuncien el latifundisme encara present en algunes zones de l'estat, així com de manifestants en les aturades de país a Catalunya. Clarament, l'estat de dret esdevé de "fireta" quan la resistència pacífica es considera un acte violent comès amb mirades d'odi o avions de paper.

En tercer lloc, resulta molt preocupant la deshumanització de l'adversari i la negació de la legitimitat dels oponents polítics per la seva forma de ser o de pensar. Els atacs creixents contra les feministes, les persones LGBTI, les persones migrades i refugiades o les persones que porten un llaç groc contrasten amb la carta blanca que s'ha donat als grups feixistes a les institucions polítiques i judicials.

Des d'una anàlisi feminista, com a visió que s'oposa a qualsevol dominació, subordinació i explotació, tota aquesta repressió té com a finalitat reproduir un status quo que no permet una "vida vivible". Quan es retallen drets socials, cal que les dones tornin a ser domesticades perquè assumeixin les tasques de cura sense protestar. També cal buscar bocns expiatoris, com ara imputar a les persones migrades els problemes de seguretat, en lloc d'aprofundir en l'acció social per reduir la incidència de la pobresa. Igualment, quan es retallen drets a les minories nacionals, cal presentar-les com a supremacistes, adoctrinades o manipulades per les elits.

La combinació del que l'advocada i activista feminista Pastora Filigrana anomena la "virilització" de l'estat a través del càstig i de la força amb la centralització del poder polític és la més clara expressió del patriarcat, com ja assenyalaven Maria Mercè Marçal i d'altres activistes feministes a principis dels anys 80. Per aquest motiu, qualsevol projecte polític d'alliberament nacional ha de reflexionar profundament no només sobre com assolir una sobirania plena de manera que resulti un procés el màxim d'inclusiu possible, sinó també sobre quin tipus de país es vol. Aquest és un debat urgent i on hauríem de poder trobar-nos totes i tots, al marge de quin sigui el model territorial que defensem.

Imagineu-vos un país que inclogui el dret a la cura a la seva constitució, amb un article com el següent: "Tota persona té dret a una cura que sustenti la seva vida i li atorgui els elements materials i simbòlics per viure en societat al llarg de

tota la seva vida. Les autoritats han d'establir un sistema de cures que presti serveis públics universals, accessibles, pertinents, suficients i de qualitat. El sistema atindrà de manera prioritària a les persones en situació en dependència per malaltia, discapacitat, cicle vital, especialment la infància i la vellesa i a qui, de manera no remunerada, estigui a càrrec de la seva cura". No ens inventaríem nosaltres aquest article, però valdria la pena emular-lo de la constitució de la Ciutat de Mèxic (article 11).

Imagineu-vos un país sense dones assassinades, violades, colpejades o assetjades pel carrer, a la feina o quan surten de festa; és a dir, un país on les dones tinguin garantit el dret a viure lliures de violència masclista. Un país on les persones LGBTI puguin ser i mostrar-se com vulguin sense ser agredides i discriminades. Un país on el color de la pell i l'origen no estableixin jerarquies de drets, ni on una situació administrativa irregular impliqui la reclusió en un centre d'internament. Un país on l'erradicació de la pobresa i l'exclusió social siguin objectius prioritaris. O un país on es garanteixi l'acollida de les persones que fugen de la guerra o de la fam, respectant el dret internacional humanitari més bàsic.

Imagineu-vos també un país sense exèrcit, una estructura caríssima, però sobretot una estructura de reproducció i socialització de valors patriarcals, autoritaris i violents, i que sempre porta associada una indústria armamentística destructora de països i de vides. En tenim diferents referents al món, i cal recordar la tradició pacifista històricament arrelada a Catalunya en les assemblees de pau i treva i, de manera contemporània, en el moviment insubmís i d'objecció de consciència, passant pels grups de dones antimilitaristes.

Com havia anticipat a l'inici de les meves paraules, les reflexions compartides aquí són fruit de la meva posició situada, com a politòloga, com a activista feminista, com a independentista i com a encausada per haver acceptat el nomenament del Parlament de Catalunya per integrar la Sindicatura Electoral de l'1-0. El significat de què implicaria el "total recobriment nacional" que recull la llei que instaurarà oficialment la Diada ara fa 19 anys és, doncs, segurament personal i està vinculat als nostres plantejaments ideològics. En canvi, "l'actitud de reivindicació i resistència enfront de l'opressió", també recollida en aquesta llei, només pot ser col·lectiva. Com deia Emma Goldman, lliurepensadora anarquista i feminista, "disposem tan sols de tanta llibertat com tenim la intel·ligència de desitjar i el coratge de prendre".

No oblidem la injustícia de la presó i de l'exili. I, sobretot, Cap Dona en l'Oblit.

Us desitjo a totes i tots una molt Bona Diada Nacional.

Visca Catalunya lliure i Visca la lluita feminista.

Tània Verge Mestre